Ч. 32. Poeztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 10. серпня 1930 р. Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.
Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

Не можна опускати рук.

Закон проти закону, а нам з того клопіт.

Мабуть на воловій шкірі не списав би тих кар, які за кілька літ наложила польська адміністрація на наших священиків за українську мову. Кари 10, 20, 100, 200 золотих сипались, як з мішка. А все за те, що українські священики писали й відповідали на письма адміністрації по українськи.

Звичайно такі справи переходили до суду і суд зменшував кари. Богато священиків годились на це і платили ті кари, а слабші духом на саму загрозу починали писати по польськи. Але найшлись і такі, які довели справу аж до Найвищого Суду в Варшаві. Недавно Найв. Суд вирішив таку одну справу і вирішив її на нашу користь, — себто, що українські священики на підставі обовязуючого закону мають право переписуватись з властями по українськи.

Здавалось, що таким чином вирішено ту справу остаточно. Адже кожна справа може дійти до Найв. Суду, а Н. Суд у кожній справі рішатиме так, як вже раз подібну справу вирішив. Але в Польщі є інакше. Вже після рішення Найв. Суду адміністративні власти вимагають дальше від наших священиків польської мови в переписці, грозять за невиконання цього домагання карами і вже чимало кар наложили.

У такій справі був один зі священиків у старости в Раві Руській і покликався на рішення Найв. Суду. На це відповів староста, що те рішення його не обходить і він дальше накладатиме кари.

— То я передам справу до суду, — сказав священик.

— Можете скаржити і справу виграєте, — сказав староста.

— То на що ж це робити?

— Бо ми маємо такий закон, який каже нам карати, — відповів староста.

Вправді рішення Найв. Суду не є законом, бо Найв. Суд не є законодатною владою, але в практиці звичайно вважається ті рішення законом і годі, щоби низший суд допускав якусь справу до Найв. Суду, коли той вже видав у подібній справі своє рішення. Натомісць староства, як не судові установи, роблять своє. Їм байдуже, що це витворює суперечности в силі деяких законів, що судовим установам приспорюється непотрібної праці, якої і без того суди мають стільки, що в них залягають цілі стоси неполагоджених справ. Їм йде про те, щоби таки змусити наших священиків писати по польськи. Бо справді треба мати добрі нерви і велику силу волі, щоби що кілька місяців процесуватися за своє законне право. Дехто знесилиться і на це безумовно рахують старости. І саме тому не можна опускати рук. Треба видержати з тим аж до того часу, коли нарешті й староства будуть змушені погодитися з рішенням Найв. Суду. Адже вічно не буде хіба такого стану, коли в одній державі дві ріжні установи рішатимуть в одній і тій-же справі зовсім протилежно і то ніби на підставі закону.

Є це яскравий зразок і для всіх інших справ у нашому житті. Зокрема для тих справ, які виходять всупереч закону на нашу некорисць. Буває це часто наслідком надужить низших державних службовців, але, коли з цим погодитися і не оскаржувати надужить до висших інстанцій, то ті надужиття входять у правило. Тому не опускаймо рук, а для успіху в боротьбі за наші права гуртуймося в політичній організації — Українському Національно-Демократичному Обєднанні.

У вівторок дня 19. серпня ц. р. о год. 9.30 ранком в Семиківцях (ст. жел. Підгайці або Денисів) відбудеться на Могилі Укр. Січових Стрільців Поминальне Богослуження, на яке всіх громадян запрошуємо. Богослуження відбудеться без огляду на стан погоди. — Т-во Ох. Воєнних Могил.

Більшовики й Україна.

Що кажуть про це німці.

Недавно відбувся в Москві зїзд комуністичної партії. На тому зїзді виступив з довгою промовою більшовицький диктатор Сталін. З приводу його виступу пише одна німецька ґазета про відношення московських більшовиків до України.

Ось що вона пише:

Сталін промовляв на конґресі російської комуністичної партії 8 годин. Національне питання в Росії грало тут головну ролю. Сам Сталін мусів основно знищити леґенду про совітський рай для національностей. Неспокої на Україні й Кавказі та харківський незвичайний процес проти українських націоналістів послужили яскравим запереченням байки про єдину Росію. Більшовицькі провідники вже давно виявляли страх перед звязаним залізними обручами національним фронтом. Сталін заявив зовсім виразно, що більшовизм лише тому дозволив меншостям на деяку свободу самостійного розвитку, щоби тим певніще запрягти їх до всеросійського більшовицького воза. Меншостям оставляється хвилево їхню мову, але змушується їх по більшовицьки думати і жити. Спекулюється на тому, що єдність мови стане згодом лише питанням часу.

По совітському державньому устрою з 1917 року більшовицькі провідники носили з розмислом миролюбну маску. Тому всім народам Росії „забезпечувалося рівність, суверенність і вільне самоозначення“. Отже принайменше теоретично видається, що питання меншостей розвязано миролюбним способом. Але ці миролюбні постанови були найзвичайнішою замаскованою тактикою і облудою. Більшовики добре знали, що лише таким чином можна було рахувати на якийсь вислід збільшовизування народів колишньої царської держави. Але меншости добивалися того права, яке їм законом забезпечено. Національна незалежність щораз більше зростала в сепаратистичні виступи. Тепер більшовицькі провідники скинули маску. Харківський процес проти українських націоналістів незвичайно ясно освітлив дійсні наміри московських провідників по відношенні до національностей.

Повернув беззглядний найгострійший централізм. Дуже часто намагано в Москві заховати вид законної поступовости. Вже Ленін так представив був національне питання: піддержка національних окремішностей, щоби пізніще тим певніще перевести єдину комуністичну культуру. В тому Сталін є його вірним учнем. В теорії ця льоґіка моглаби вдатися. В практиці вона зустрічає ріжні трудноці. Сталін мусів виносити це на конґресі на своїх плечах. Всеросійські централісти домагалися негайно як найгострішого курсу проти національних меншостей. Оборонці вільного національного розвитку покликувалися на свої законні права. Централістам заповів Сталін обєднання всіх російських племен, як що тільки більшовизм опанує світ. Федералістам обіцяв повну національну свободу, як довго тріває час диктатури пролетаріяту. Правдива хитра дволична відповідь. Централісти можуть потішатися, що дуже скоро більшовики опанують світ(!). Федералісти — що теперішній стан тріватиме ще досить довго.

Замітні два признання Сталіна: раз тенденція злиття всіх словянських народів у великому російському централізмі. Але потім свідомість дотеперішньої неспроможности задоволяючо розвязати національне питання в Росії. На ділі ціла національна політика Сталіна і його прибічників є фарсою. Проводиться вона не по волі російських народів, але для здійснення більшовицького державного ідеалу.

— Між іншим цікаво, що у цій статті всюди уживається назви Росія, російський. Бо ніхто інакше не уявляє собі Рад. Союзу, як зміненої форми Росії.

Напад на почту.

Дня 30. липня перед самим полуднем кількох людей напало на почтовий віз, що віз почту зі стації до Бібрки. Віз провадив один поліціянт. Коли він хотів оборонятися, його кількома вистрілами з револьверів тяжко поранили і він незабаром у шпиталі помер. Також мали поранити візника, якого не вбили лише тому, що коли до нього вистрілили, то він упав і вдав забитого. Невідомі напасники забрали з почтового воза до 30.000 золотих і втікли.

Про напад повідомлено поліцію, яка негайно кинулась на розшуки. За недалеким селом Хлібовичами дігнали одного учасника нападу. Ранений двома поліційними кулями, він сам стрілив собі в голову і згинув на місці. При ньому найдено мішок, в якому було 5.000 зол. в більоні. Мішок був тяжкий і він не міг поспіти за іншими втікачами. Убитий, як подають часописи, називається Гриць Пісецький, студент університету. При ньому мали найти відзнаку Української Військової Орґанізації.

Вся преса пише, що напад є ділом У. В. О. З того приводу, як і звичайно в таких випадках, польська преса почала шалену нагінку на все українське — на орґанізації, товариства, а особливо на школу, „Пласт“ і ґімнастичні товариства. Відбиваючи негідні а то й лайдацькі напади деякої польської преси на все українське, „Діло“ слушно запитує, чи ті, що виписують Бог зна що в звязку з нападом на почту, вірять у те, що колиб не стало Пласту, Лугів, Соколів, колиб позачинювано всі українські ґімназії, то щезлаб тоді й УВО?

Звичайно, в це ніхто з них не вірить, але вони використовують напад УВО на те, щоби збільшити ненависть до всього українського, знищити весь культурний дорібок українців і таким чином підготовити лекший ґрунт для польонізації наших земель. Але добре то кажуть, — добре, що не дав Бог одному сотворінню рогів.

Бідні ті меншости.

По Европі їздить та й збірає відомости про національні меншости секретар европейських конґресів меншостей д-р Амменде. Був він і в Румунії, де меншостям живеться не гірше, як у Польщі. А там запитали його про враження. От він між іншим і почав бідкатися: Я запримітив, що меншостями заволоділо велике розчарування що до обіцяного законного унормовання їх справ. Останнього року дійсно нічого не зроблено в тій справі. (Він говорив це про Румунію, але міг те саме сказати про всі інші держави). Зогляду на інтереси меншостей а також і держави треба би дуже жаліти, колиб не полагоджено справи меншостей, бо тоді — лише послухайте! — **бо тоді присилується меншости користати з належного їм права і вдаватися зі скаргами до Союзу Народів.** — Шкода, що не додав: щоби в СоюзіНародів мали чим в печах розпалювати, або щоби там мали що миші трубити. А все то таки меншости винні. Винних держав немає.

Поширюйте свій часопис „СВОБОДУ“!

Радикали на Волині.

(Докінчення).

Про загально національні небезпеки радикали легко забували, але дуже добре памятали про УНДО. Вони присвячували поборюванню Обєднання іноді цілі віча (Дитиничі, Судобичі дуб. п.) та силами своїх рядовиків виступали проти нього спільно з одинковцями, визволенцями (Шепетино, дуб. п.) й сельробами (Хорупань, дуб. п.).

Не маючи ані ясно скристалізованої ідеольоґії, ані річевої, відповідаючої вимогам часу програми, хитаючись між націоналізмом і соціялізмом, радикали вибрали найлекший шлях, яким шануюча себе політична орґанізація не зважиться іти. Вибрали шлях дешевої й безсоромної демаґоґії, яким до цього часу йшли їхні товариші зліва — Чучмай і ін., які зрештою зайшли у сліпий кут, бо й волинські виборці перестали вже бути тим безкритичним елементом, яким були до цього часу. Досить згадати хоч би один характеристичний факт, коли посол-радикал, що має до 100 морґів ґрунту, казав на вічу: „Ундисти-буржуї, а посол Н. має 200 морґ. землі“, (згаданий ним посол не має і третьої части того, що він).

Ідеольоґічна неясність, хаотичність і безпрінціповість радикалів породили у них гнучкість і хамелеонство,*) які дозволяють їм бути соціялістами - обшарниками, соціялістами - церковниками, соціялістами - націоналістами і т. д. І тому в Галичині серед більш національно свідомої маси вони є більш націоналістичні, на Волині, в середовищі менш національно свідомому, вони є більш соціялістичні. Але не маючи сміливости підходити з соціялізмом до селянських мас, вони підходять до них з другим боком соціялістичної медалі — демаґоґією.

Демаґоґія не є трівкою підставою і тому в даному випадку не є страшною. Але в цьому моменті є друга небезпечна обставина. Тією самою руїнницькою демаґоґією, як психольоґічним підложем, а також взагалі тактично, а почасти й ідеольоґічно радикали є зближені до інтернаціоналістичних ґруп, які руїну нашого національного орґанізму та національних вартостей уважають за одну зі своїх головних цілей. Тому радикали, як неясний і не цілком зрозумілий політичний відтінок, в наші часи боротьби двох головних напрямів — національного й інтернаціонального, є лише (особливо при нашому волинському політичному рівні), переходовою інстанцією до сельробівства чи комунізму. Так було на кремянеччині, де всі ті б. радикали Моргуни, Удановичі, Шевчуки, Маркопольські і ін. опинилися серед сельробів і комуністів, так буде і в інших місцях. Бо сельробівський максималізм дає більш задоволення невиробленим політично та малосвідомим національно масам, аніж радикальна водичка.

Не маючи реальних засад і ясних ідеалів, в імя яких чи за якими можна вести маси, радикали зробили своїм ідолом саму партію. І не даремне в Галичині часто замість річевої арґументації можна почути з уст радикального партійця речення, що вимовляється з великою повагою — „я старий радикальний дуб“.

Засліплені партійництвом, як самоціллю, і не бачучи зпоза нього загально національних інтересів і ідеалів, радикали в своїй роботі перед виборами на Волині були подібні до тієї дитини, що ставши перед велетенським слоном, дивилась на його ногу й питала татка: „А деж слон?“.

Н. Кибалюк.

*) Хамелеон — маленьке звірятко, яке відповідно до потреби змінює барву своєї шкіри.

З Великої України.

Незадоволення на Україні.

Комуністичні часописи на Вел. Україні приносять постійні відомости, які вказують на погане господарське становище населення і на зростаюче незадоволення з червоного режіму. Селяне воліють вбивати свою худобу на мясо, як віддавати її до колективів (комуністичних збірних господарств). Наслідком цього в порівнанні з 1929. р. є тепер в київському повіті вже лиш 68.5 відсотків коров, 54 відс. свиней і 66.3 відс. овець. В деяких околицях стан худоби зменшився аж до 1/10 минулорічного стану. Таке подає київська „Пролетарська Правда“.

Всеукраїнська Академія Наук (ВУАН) ще не „чиста“.

Харківський уряд зорґанізував аж 11 комуністичних контрольних бриґад, які мають перевести ревізію діяльности всіх відділів ВУАН в Київі і зробити там чистку. По засуді українських діячів у недавньому процесі, між ними визначних членів ВУАН, видно ще залишилися там українці, які мозолять московські очі. Редактор київської „Пролетарської Правди“ Щупак (жид) пише, що в Академії приготовляється якась „глуха революція“, що там існує якась „реакційна ґрупа“, яка по процесі замкнулася в собі і не дає знаку життя (чуєте!). При тій нагоді нападає на проф. Грушівського, що ніби то він піддержує буржуазність українського народу. Нападає він і на інших українських учених і письменників також за буржуазні погляди. Одним словом підготовляє нову „чистку“ або й Соловецькі острови, бо — на Україні пахне українським духом.

Завчасу приготовляються до війни з Україною.

До недавна у всьому російському таборі не визнавалося України й українців. Була лиш Малоросія і малороси як нероздільна частина Росії і російського народу. Тепер вже багато росіян приходить до розуму і бачить, що немає що себе й других обдурювати. Тим більше, що й великі держави світу щораз поважніще рахуються з неминучістю повстання української незалежної держави. Ті протверезені росіяне починають говорити так, як воно завсігди було і є з російсько-українською справою. Себ-то що Росія не може без України жити і мусить її завоювати.

Ще в Москві сидять більшовики і ще під їхнім ярмом стогне Велика Україна, а вже ті, що думають засісти в Москві по більшовиках, міркують, що тоді буде з Україною. І пише визначний представник російської демократії Маслов, що на другий день по упадку більшовиків буде неминуча війна між полуднем і північчу і що один російський ґенерал вже розроблює плян цеї військової кампанії. А інший москаль з правих кол — Петро Рисс — пише: „позбавлена хліба та руху на Кавказ Росія буде примушена вступити в боротьбу з Україною. Неминучість війни в цьому випадку є очевидною.“

Ось чому Росії потрібна Україна: для хліба, для доступу до Чорного Моря, для завойовань на Кавказі. Скоро вже лиш наших доморослих темних кацапів ще будуть дурити, що нема українців лиш один російський нарід разом з малоросами. Та й ще темні люде отуманені комуністичними аґентами не знатимуть, чого треба московським большевикам на Великій Україні.

Події в Сновичі.

Зі справоздання сен. М. Кузьмина.

Дня 23. липня ц. р. повідомлено Народню Канцелярію Укр. Нац. Дем. Обєднання про сумні події, які зайшли 20. VII. в Сновичі золочівського повіту при нагоді наміреного посвячення талерґофського хреста. Вже 25. липня ц. р. був на місці подій з доручення Народньої Канцелярії сен. Кузьмин, який так описує події в Сновичі:

Кілька осіб зі Сновича зложило з себе за ініціятивою о. Малого з Ясенівець комітет, як казали в селі, побудування памятника поляглим на війні мешканцям того села. Цей комітет звернувся за матеріяльною допомогою до місцевого населення. З огляду на ціль селяне не відмовили помочі. Але замість памятника поляглим на війні, появився в призначений день свята хрест з написом: „Многострадальним талерґофцям за неділимую Русь“. — Це обурило селян і вони заявили заздалегідь, що не допустять до поставлення цього памятника на громадському пасовиську.

Щоби бодай частину населення приєднати до свого пляну, член комітету Семен Назар почав вгощувати молодь у корчмі та заохочувати хлопців помогти поставити памятник. Місцеві москвофіли запросили на посвячення хреста ріжних своїх аґітаторів з дооколичних місцевостей, а також зі Золочева і Львова. Комітет звернувся до місцевого пароха о. Муровича, щоби він посвятив хрест, але о. Мурович поставив умову, щоби на святі не було жадних політичних промов, а тимбільше промов осіб, які вороже виступають проти нашої церкви. Коли аранжери свята на це не згодилися, то о. Мурович відмовився взяти участь в посвяченні памятника і повідомив про це вірних у церкві. Тоді москвофіли спровадили на посвячення трираменного хреста польського ксьондза о. Якубовського з Рикова.

Виявилось, що в день свята не було кому віднести на призначене місце хреста. Крім цього селяне самочинно загорнули викопану попереднього дня на громадськім пасовиську яму, де мав стати хрест. Поза тим селяне не дали ніякої причини до інтервенції поліції і зокрема ні в одному випадку ніхто не виступив словно ані чинно проти поліції. Проте командант місцевої поліції, який помагав комітетові при підготовці свята і сприяв поставленню памятника, взяв поступок селян за бунт і зателефонував по поміч до Золочева. В короткому часі приїхало до села кільканадцять поліціянтів з комісарем зі Золочева, які почали заводити в селі лад. В громаді повстало замішання, яке збільшив москвофільський висланник зі Золочева Труш вистрілом з револьвера. В замішанню багато людий потурбовано, а селянина Миколу Гайдара поранено баґнетом. — **Москвофіл Труш ходить вільний, а зате з селян** зі Сновича арештовано Василя Барабаша, пораненого Миколу Гайдара, Семка Гайдара і Настю Коропецьку та священика о. Муровича. По дневі звільнено Семка Гайдара, по двох днях Василя Барабаша і по трьох днях Настю Коропецьку. В арешті остався Микола Гайдар і покищо не відомо, як стоїть справа з о. Муровичом. В їх справі мав інтервенювати адвокат д-р Ваньо.

Події в Сновичі дуже характерні, особливо коли зважимо, що всякі спроби українців поставити памятник поляглим на війні стрічаються майже завсігди з забороною, а то й з адміністративними карами.

По широкому світі.

В КИТАЇ на якийсь час неначе було успокоїлось. Національний уряд розбив найбільші сили чужих прислужників, слабших ґенералів для святого спокою заспокоїв добрими державними становищами і весь Китай прибрав до своїх рук. Успокоїлись китайці, але не заспокоїлись їх „приятелі“. Особливо не наруку китайський спокій був більшовикам. Вони покладали великі надії на китайську революцію, яка мала їм допомогти в боротьбі зі світовою буржуазією, а тут все складалося їм наперекір. Тому вони знов підмовили на авантуру свого давнього поплечника ґен. Фенґа, крім того натворили в Китаї безліч малих розбишацьких банд і все це разом роздуло в Китаї нову пожежу домашньої війни. Вправді уряд має на ворохобників 700-тисячну армію, але й ворохобники дійшли в останніх часах до сили 500 тисяч. Які бої бувають між ними, то досить сказати, що за один місяць одна армія втратила 10.000 забитими, 15.000 раненими і до 20.000 полоненими. Як на війні — щастя зміняється. Але все таки переважають сили уряду і він надіється скоро справитися з ворохобниками. А поки що весь Китай стогне від тягарів війни, голоду і пошестей, а користають з того його вороги. Так буває завсігди з народом, який не вміє в згоді жити.

АНҐЛІЯ, а зокрема її теперішний робітничий уряд у великах клопотах. Як і всі інші держави, Анґлія переживає велику господарську крізу, яка в першу чергу вплинула на сильне збільшення числа безробітних. До цеї крізи прийшли ще тяжкі відносини в Індіях, а все це разом доповнює політика анґлійських доміній — Канади, Австралії і т. д., які щораз більше розходяться з Льондоном. Анґлійські домінії також переживають господарську крізу, а рятуючись від неї, замикаються в собі і стараються бути для себе самовистарчальними. Це вже відбилося дуже сильно на анґлійському вивозі, який за останнього пів року малів кожного місяця на приблизно 7 і пів міліона фунтів штерлінґів, себто понад 300 міліонів золотих. Деякі анґлійські кола хотіли би створити з цілої британської імперії одну господарчу унію. Але цьому власне стає на перешкоді стремління доміній до самовистарчальности. Підкреслили це зокрема останні вибори до канадійського парляменту, в яких побідили консерватисти, які є за як найбільшим унезалежненям від Льондону. Все це дуже хвилює анґлійське громадянство і створює неприхильність до робітничого уряду, так що на осінь очікують його упадку. В Анґлії від давних часів уряд находиться завсігди в руках одної партії. Але останні труднощі довели до того, що й в Анґлії думають про створення коаліції, себто порозуміння всіх партій (а їх є аж три) для створення спільного уряду, який мав би взятися за направу тяжких відносин. Бо анґлійці дуже добре знають з власного досвіду, що де завели всі засоби, там поможе єдність і спільна праця.

ПАНЕВРОПА. Досі вже всі держави дали свою відповідь на проєкт Бріяна створити всеевропейську унію. Всі відповіди є прихильні, але кожна відповідь вимагає окремих пояснень. На осінь Франція приготовляє в тій справі відповідь для ріжних держав. І так ще мабуть довго будуть собі взаїмно відповідати, поки хтось відважніший не скаже, що зі всього вийшов — пшик.

Дальша небезпека господарської кризи.

В господарській кризі останній рік був для рільного господарства найтяжчим. Ціни на рільні продукти так були впали, що не лише не давали рільникам ніякого зарібку, але навіть не оплачували коштів продукції збіжа. Кріза обняла цілий світ і трудно, щоби її на протязі одного року зліквідувати. Щоби зовсім унормувати справи рільного господарства, треба щонайменше кілька літ уваги і праці самих рільників, як і турбот держав.

Тому тепер всі хліборобські держави дуже уважно слідкують за тими способами й засобами, якими в ріжних краях намагаються зліквідувати крізу і поправити хліборобські справи. Звичайно, що не все можна доглянути і передбачити. В одній державі часто трудно вгадати як зложаться відносини для якоїсь ділянки господарства, хоч би для хліборобства. Бо все залежить від власної волі людей — від хліборобів, як вони поведуть свою господарку, і від торгівців, як і які обороти вони робитимуть зі збіжам. А що вже говорити про ріжні держави, де кожна хотілаби поправити свої справи коштом другої держави.

В теперішній кризі вже навіть не йде мова про окремі держави, але про части світа, про цілі континенти. Адже на господарську крізу хліборобства в великій мірі вплинула Америка, з якою не може зрівнятись ніяка держава у масовости й дешевизні виробу ріжних продуктів. І саме Америка кинула на світовий ринок таку масу збіжа, що цим добила Европу, а й самій ще осталося стільки, що й тамошнім рільникам надвижка збіжа далася добре взнаки.

Між іншим при майбутній направі хліборобських справ в Европі рахуються з практичністю Америки, яка повинна відбитися корисно на европейському хліборобстві. Думають, що стративши на хлібі, Америка обмежить тепер його продукцію, а це вплине на більший збут европейського хліба. Це справді може зменшити хліборобську крізу, але для Америки. Натомість в Европі, де трудно за американську практичність, хліборобські держави знов кинуть на ринок стільки хліба, що його збуватимуть за безцін. У нас вже й тепер замітна нова знижка цін на хліб (пшениця впала на більше, як 4 зол. на 100 кг.). При дальшому спаді цін знов не можна буде витягнути за хліб навіть того, що в нього вложиться.

Польща, як і інші хліборобські держави, намагається рятувати своє хліборобство накладанням високого мита на ввіз закордонних хліборобських продуктів і преміями за вивіз тих продуктів з краю. Це булоб доцільне, колиб таке робила одна держава, але тим способом рятує себе кожна держава і тому цей спосіб рятунку тратить майже всю свою вартість. При таких умовах збут хліборобських продуктів мусить обмежитися майже виключно до внутрішнього ринку, а цей ринок у хліборобських державах не є дуже широкий.

Зарадити в части лиху малиб державні кредити. В Польщі призначено на ту ціль 100 міліонів золотих. Але знов таки в теперішній час це не може нічого помочи, бо ця сума не заспокоїть потреб і не покриє зобовязань заборжених по вуха рільників. Кредит кредитном, а збіже піде на базар хоч би за безцін, щоби лиш добути дальшу потрібну готівку. До тогож з тих кредитів найменше буде бачити дрібне рільництво, не говорячи тут про українське хліборобство, яке є вповні в праві навіть не повірити, що на хліборобство взагалі призначено якісь кредити. Воно їх майже зовсім не бачить, а коли бачить — то в руках тих, що намагаються вирвати у нашого рільника останній клапоть прадідівської землі.

Наразі не видно поправи наших хліборобських відносин. І не скоро вона виявиться, а тому наше хліборобство серед своїх тяжких буднів не сміє забувати про майбутнє. Свідомий того, що він не має що очікувати якоїсь помочі з боку, наш рільник мусить сам поважно задуматись над засобами, які вирятувалиб його хоч в майбутньому з кризи, яка думає ще довго панувати.

Нові забурення в Афганістані.

Афганістан знов починає буритися. Повстанці напали на літню резиденцію короля і хотіли взяти його до неволі. Це їм не вдалося і повстанчі відділи вирушили походом на столицю краю Кабуль. Але заледви, чи й там їм поведеться, бо населення вже має досить безладдя в краю, а в додатку тепер в районі повстання шириться холера. Теперішній король вправді заводить в краю нові порядки, але до певної міри рахується і зі старими звичаями афганців, так що проти нього немає такого обурення, як було проти відомого Аманулягa.

Граф Михайло Тишкевич.

Ми українці стратили одного з тих своїх громадян, яких за останні століття мали не багато. Дня 3. серпня ц. р. помер на Познанщині граф Михайло Тишкевич, людина, яка в українському громадянстві належала до виїмків. Потомок старого аристократичного українсько-литовського роду, який виводив свій рід від литовських князів, ще змалку був поставлений на той слизький шлях, по якому всі наші аристократичні роди зсунулися до поляків і москалів. Весь рід Тишкевичів ополячився і лиш натура молодого Михайла Тишкевича не могла опертися чарові свого рідного і коли він з чужини повернув юнаком на Україну, став назад вірним сином свого народу.

Повернути такому аристократові до бідного „мужичого“ народу не було так легко. І він сам писав про це: „Поворот мій до своєї нещасної переслідуваної національности, до мого народу, обійшовся мені дуже тяжко. Від родичів найгірше, але й від своїх земляків не легко. Але не жалію цього й не кидаю мого народу“. — І дійсно не кинув його до самої смерти, докладаючи всюди, де лиш міг, і свою цеголку до будівлі нового життя українського народу.

Ще далеко до війни ґр. Михайло Тишкевич оснував на Вел. Україні партію, яка добивалася того, щоби земля на Україні переходила виключно в руки місцевих селян. Ґр. Тишкевич став добродієм тих селян у своїй околиці, які вибивалися своїми здібностями, і посилав їх до шкіл, щоби виховати з них будучих провідників народу. Він щедрою рукою помагав культурному українському рухові в краю і закордоном і між іншим передав нашому Наук. Т-ву ім. Шевченка у Львові поважну суму 20.000 рублів.

З повстанням Української Держави назначено Покійного українським послом при Ватикані, а підчас мирових переговорів у Парижі був він головою української делеґації. Завдяки звязкам з визначними діячами Заходу, за час закордонної діяльности ґр. М. Тишкевича в закордонній пресі було найбільше місця присвячено українським справам з найліпшого боку.

Ця людина повна енерґії і безмежної самопосвяти для справи свого народу, справді віддала для народу все, що було в її силі. І тому кожний, хто знає хоч небагато з його життя і праці, від щирого серця скаже при сумній згадці про його смерть — земля Йому пером.

На організаційному фронті.

Копичинеччина. З початком червня відбулись в одному дні довірочні наради в **Зеленій** і в **Сокиринцях.** В обох нарадах взяло участь у кожній понад 100 громадян. — 12. червня відбулись довірочні наради в **Босирах** і в **Чорнокінецькій Волі.** На нарадах промовляв пос. Заваликут.

Коломийщина. 15. червня відбулось в **Коломиї** на площі „Народнього Дому“ велике віче з участю послів Паліїва і Заваликута. Віче присвячено головним чином справі шкід спричинених виливами Черемоша і Прута. Вибрано повітовий рятунковий комітет, який через Покутський Союз у Коломиї збірає пожертви на тих, що потерпіли від повени. — 6. липня у тійже справі відбулось віче в **Товмачику.** Промовляв пос. Заваликут. — 16. липня відбулось в **Коломиї** засідання Повіт. Народнього Комітету. Обговорено справу наради інтеліґенції і розроблено плян роботи на вересень.

Делятинщина. 27. липня відбулась довірочна нарада в **Ямнім.** На нараді були посли Заваликут і Струтинський. Нараду присвячено головним чином господарським і орґанізаційним справам. Між іншим на нараді постановлено вжити заходів проти безконтрольної господарки польського шовініста, громадського писаря Обста, який руйнує добро громади.

Турка н/стр. 23. липня ц. р. відбувся в **Турці** Повітовий Народний Зїзд. На зїзд зїхалось 96 представників 27 громад. На порядку дня було між іншим справоздання з діяльности Пов. Нар. Комітету, посольський звіт пос. Великановича, орґанізаційні справи і вибір нового Пов. Нар. Комітету. Зїзд одобрив діяльність Пов. Нар. Комітету і посла своєї округи Великановича і виніс ряд резолюцій, в яких між іншим взивається всіх громадян повіту вступати до Укр. Нац. Дем. Обєднання, як одинокої нашої партії, яка належно обстоює інтереси нашого народу. Під кінець Зїзду вибрано новий Пов. Нар. Комітет.

Угнівщина. Дня 13. липня ц. р. відбулось посольське справоздавче віче у **Василеві Вел.** Реферати виголосили: посол Кохан (політично-орґанізаційний) і посол Заваликут (про господарське положення). Віче відбулось на цвинтарі біля церкви, бо староство дало наказ поліції не допустити до віча під голим небом (віче мало відбутись на площі перед кооперативним домом), бо, як пише в свойому письмі з 10. VII., „нема потреби, щоби пос. справозд. віче відбувалося під голим небом, а крім того це віче не було зголошене на 3 дні наперед“. По довших торгах з постерунковим перенесено віче на огорожену церковну площу, хоч і тут постерункові зразу не хотіли допустити до віча. Віче, в якому взяло участь около півтора тисячі громадян і громадянок з Василева, Корчмина, Щепятина, Кривиці, Ульгівка, Тарношина, (Угнівщина), з Переводова, Хлопятина, Будинина, Ворохти, (Белзщина), з Реплина, Радкова, Новосілок (Холмщина) — перейшло в дуже поважному настрої і покінчилось одноодушним прийняттям резолюцій одобрюючих діяльність Укр. Парл. Репрезентації. — Того самого дня о год. 7. попол. відбули ті самі пп. посли також віче в **Корчеві.** Присутніх около 250 громадян(-ок) з Корчева. Під кінець віча намагались члени місцевого „Стшельца“ свистом і голосними вигуками перебивати референтам. Слід замітити, що численно зібрана поліція не звертала на це ніякої уваги.

—o—

Під звуки мирових заяв.

Всі держави світу тримаються старої римської правди: хочеш мира — готуйся до війни. І тому всі говорять про вічний мир і всіх запевняють про свою миролюбивість, але — рівночасно зброяться й удосконалюють всі можливі воєнні засоби.

Вже у світовій війні німці вживали зімою саней з пропелером, як у літаку. Тепер удосконалюють такі сані москалі і десь на далекій півночі навіть запровадили правильну особову комунікацію такими саньми. Сідає на сані 6 осіб, шофер закручує машину і жене по снігу 80 клм. на годину. Такі сані для розвідки зімою дуже придатна річ.

Чехи удосконалюють австрійський воєнний винахід бензиново-електричних поїздів, які можуть ходити по шинах і по битих дорогах. А большевики удосконалюють звичайні панцирні поїзди. Додають до них окремі вози, які везуть скорострілі й гарматки для оборони проти літаків та ще й бальони на припоні, які в потребі пускають вгору, або стягають вниз. Вразі небезпеки такий віз з бальоном втікає назад і здалека інформує панцирник, куди стріляти, чи звідки грозить йому небезпека.

Італійці удосконалили охоронні панцирі для артилерії, які хоронять гармати й муніцію перед ворожими стрільнами й бомбами. Знов американці завели в себе танки з ґазометами. Такий один танк бере 140 ґазових набоїв та ще й скорострів з 1000 набоями і суне на ворога з найгрізнішою зброєю — трійливими ґазами.

Зате всюди нібито мають ощаджувати людей. Досі дротяні засіки і бетонові окопи будували люде. Тепер це все буде роботою машин. Люде мають мати лише легеньке завдання — стримувати напад і нападати. Одним словом, коли не зробить з них купи мяса техніка, то вони мають доконати бомбами і баґнетами.

Щоби піхотинці в річках не топилися, то видумують якісь пливаючі наплечники. Такий наплечник має втримати на воді піхотинця при повному боєвому виряженні. Має це бути дуже вигідна річ, бо коли навіть такого піхотинця попаде на воді куля в лоб, то він не втопиться, лише попливе за водою. Крім цього піхотинець має дістати новий автоматичний кріс, який викидає 50 стрілів на мінуту. Наразі лише невідомо ще, хто буде носити за піхотинцем набої, щоби він міг хоч одну годину вистрілювати по 50 набоїв на мінуту.

Відомо, яке величезне значіння на війні має взаїмне порозуміння й інформації. Для цього на всі можливі способи намагаються використати радіо. Ним можна порозуміватися на близьку й далеку віддаль і воно вже є аж надто удосконалене. Військові ломлять собі голови лише над тим, як послуговатися радіом, щоби розмов чи наказів не переймав ворог. Але й на це находять ріжні ради. А вже напевно придумають спосіб на те, щоби люде на тилах не довідались по радіо правди по фронті.

Як бачимо, всі добре дбають, щоби людям запевнити — вічний мир, де ність ні болізни ні печалі

НОВИНКИ.

Бережіться несовісних аґентів. З Турки н/Стр. просять нас перестеречи селян, щоби оберігалися перед несовісними аґентами фірми „Діябольо Сепаратор“. Деякі аґенти накидаються селянам з кружлівками, самі підписують неписьменних селян на замовленнях, а потім через адвокатів д-рів С. і Е. Шерцерів тягають їх по судах. Замісць окремо купувати кружлівки, краще заложити в селі молочарню, а коли вже конче кому потрібно кружлівки, то найліпше замовити собі її в Маслосоюзі. Несовісних аґентів треба просто виганяти з хати.

— **Ревізії й арешти.** В Сколім і в Тернополі перевела поліція в багато українців ревізії і кілька осіб арештувала. Ревізії переводжено без ніякого доручення, а чого шукали — невідомо. У декого забрано ріжні зовсім леґальні книжки. Арештованих по переслуханні і списанні протоколів на другий день випущено.

Обікрав в суді суддів. Якийсь спритний злодій викрав з убрання двох суддів в апеляційному суді в Варшаві леґітимацію і більшу суму грошей. Це сталося підчас перерви судової росправи і свідчить про дійсну злодійську відвагу злодія. При цій нагоді преса пригадує випадок зперед трьох літ із ще сміливішим злодієм. Той війшов на судову салю підчас самої розправи з драбиною і зняв стінний годинник. Суддя казав возьному зробити лад з чоловіком, який заколочував спокій своєю драбиною. Але злодій найспокійніше сказав, що бере годинник до направи, вийшов з ним і направляє його досі.

— **Півтора міліона золотих** будуть стягати з членів польської „Каси Спулдзельні Парцеляційно-Осадничей“ в Ґрудзьондзу, бо стільки забракло касі при обрахунку. Це називається господарка польських кооператорів. Проте вони все таки хотіли би ще нас вчити кооперації. Краще не треба, бо ми не маємо стільки грошей для панських зажондів.

— **850 клм. пішки** мусіли йти до Парижа польські діти, які виїхали недавно до Франції на прогульку. Якийсь пан Матушевскі, який зорґанізував ту прогульку, завіз дітей до одної місцевости у Франції і там їх покинув, а сам поїхав до Парижа, щоби розвідати, де варта побувати і де можна щось цікаве оглянути. В Парижі прогуляв усі прогулькові гроші (кільканадцять тисяч золотих) і не повернув до прогульковців. Малі діти (від 13—16 літ) мусіли машерувати пішки до Парижа, звідки через консулят відправлено їх до дому до Польщі. Польські діти мали клопіт, а французи сензацію.

Пожежі в краю. В Дорогомірчу станиславівського повіту умово хвора Настуся Жолобан підпалила свою хату, в якій і сама згоріла. Вогонь перекинувся на інші господарства. Згоріло 6 господарств. — В Гайворонці, пов. Підгайці, згоріло 27. VII. три господарства. Вогонь вибух в господарстві селянина Бахирича, де відбувалася забава по закінченні курсу домашнього господарства для дівчат і жінок, який влаштувало „Польське Т-во Рольніче“. „Слово Польське“ пише з того приводу, що вогонь підложили „русіні“ з пімсти, а коли українці скоро приїхали з сикавкою на рятунок, то й це їх вина, бо вони були „неначе приготовані“. Як це назвати? — В Зарічу надвірнянського повіту згоріла хата госп. Вацика, а в ній згорів 80-літній Онуфрій Стельмасійчук, який не міг втічи з горіючої хати. — В Мамчурах біля Руди бродської, брідського повіту згоріло 6 господарських забудовань. Пожежу спричинили малі діти

—o—

Ріжні вісті.

Б. совітського представника в Парижі Бесідовського, який тепер розкриває більшовицькі тайни, не впустили до Румунії. Бояться Москви і тому кажуть, що Бесідовський не має по що їхати до Румунії. — **Польські ґазети** нарікають, що польські купці, які вивозять товари закордон, не виставляють рахунків у золотих, лише в долярах, фунтах штерлінґів, або в швайцарських франках. — **Югославія** дістала в Америці пожичку в сумі 250 міліонів долярів.

Як ріжні сотворіня дбають про своє потомство.

Виховання потомства — це є головний обовязок, який природа наложила на все жиюче на світі. Разом з тим природа наділила свої живі твори умінням виховувати те потомство, чи властивостями, які уможливлюють виховання потомства ріжних животин.

Виховання потомства падає по більшости цілим тагарем на самичку. Але в багато випадках участь у вихованні потомства бере і самець. Прм. у курей і качок висиджує молоді самичка, але у голубів цей обовязок поділений між обоє, а є такі птахи, що називаються ківі, у яких яйця висиджує лише самець. Знов є такі роди животин, в яких самичка мусить ховати своє потомство перед самцем, щоби він його не поїв. До таких належить прм. один рід водних блощиць в гарячих краях, а найцікавіще в тому той спосіб, яким самичка забезпечує яєчка перед самцем.

Дослідувачі дослідили, що один рід водних блощиць в гарячих краях дуже радо їсть яєчка ріжних животин не розбіраючись, чи це чужі яєчка чи власні. Щоби рятувати свої яєчка самичка складає їх на диво — на хребті самчика, де прикріплює їх липкою слиззю, яку виділяє з себе прм. так як павук павутину. Таким чином вона не лиш забезпечує свої яєчка перед самчиком, але ще й запрягає його до помочі у вихованні свого потомства. Бо самчик з одного боку двигає на собі яєчка, а з другого — не допускає до себе других блощиць, які могли би ті яєчка зїсти.

Знаємо, прм., що всі птиці висиджують свої яйця. З тих птиць, які живуть у нас, не висиджує яєць лиш зазуля, але за те за неї висиджують її яйця інші птиці, яким вона їх підкидає. В теплих краях є багато ріжних птиць, які не висиджують яєць, але за те так їх обставляють, щоби вони самі вигрівалися. Одна птиця, прм., зносить свої яйця в купу частин ріжних рослин, які збірає і складає на купку. Ті зірвані рослини бутвіють і в купці витворюється збільшене тепло, як прм. в замоклих копах, і в тому теплі вигріваються яйця.

Про звірят, які ми бачимо в наших краях, то кожний знає, як вони дбають про своїх дітей. Дуже часто людина так не доглядає своїх дітей, як звірята піклуються своїм потомством.

ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДИ.

Про значіння меду.

Ми замало звертаємо уваги на ту неоцінену для людського здоровля поживу, яку дає нам мід. Кожний, хто має пчоли, не повинен випродувати всього, що до капельки меду. Треба, щоби його споживали ціле літо діти і старші, а крім того, ще й на зиму треба залишити запас (хто не має пасіки, хай влітку купить собі меду) — бож мід не є лише добрим присмаком, але дуже здоровою для людини їдою, майже ліком. Мід зміцняє мязи, кріпить серце, дає йому силу. Бували випадки, що тяжко хорі на серце зовсім виздоровляли, коли почали правильно уживати меду. Також в багатьох випадках шлункових слабостей хорі, які вже не могли нічого їсти, бо зразу діставали шлункові корчі, тяжкі болі, після відбутої медової курації ніби чудом приходили до здоровля. З меду робимо теж ріжні страви й напитки здорові для людського орґанізму.

Медове пиво.

Медове пиво є здоровим і дуже смачним напитком. Притому воно дуже дешеве, а його виріб є дуже простий. До того треба приладити собі ситу 11 або 12 процентову, то є розчин, в якому буде 88 або 89 літрів води і 11 до 12 літрів чистої патоки. Цю ситу виварюємо на одностайнім огні, поки вона не вишумується. При кінці варення треба долити назад стільки води, скільки сити при варенні виварилося, то є випарувало, і ще раз заварити, або відразу на кожних 10 літер води додаємо ще 1 л. на виварення. Таким чином по скінченім варенні будемо мати такий сам 11 до 12 проц. розчин, як було на початку. Солодша сита на пиво є непридатна; слабшої сити робити також не можна, бо пиво скваснілоби.

Виварену ситу треба ще заправити хмелем або ялівцем. На 100 літрів сити даємо 2—3 дека найліпших хмелевих шишок. Хміль той вкладаємо легко до простого мішечка з мусліну і виварюємо його в ситі. Підчас варення треба збирати шумовини, які тепер знов почнуть виплививати. По півгодиннім виварюванні хмелю треба його виймити, витиснути з нього весь сік із сити, а ситу охолодити до температури 30° С. й зілляти до чистої бочки. Щоби приспішити ферментовання сити, даємо на 100 літрів сити два декаґрами прасованих дріжджів. Прасовані дріжджі треба найперше розробити в 1 літрі літної сити і в тій ситі потримати їх пару годин в теплій кімнаті, поки в плині почнуть показуватися баньки. Ці дріжджі треба тоді зілляти до літньої, але не теплішої над 30° С. сити, бо інакше дріжджі спарилисяб і стратилиб свою силу.

Бочку наповнюється ситою так, щоби до неї можна було дістати крізь отвір чопа кінцем пальця. Бочку уставляємо в теплій кімнаті або кухні при температурі около 16° С. Воронку закриваємо чистою шматкою. Плин почне скоро робити т. є. шуміти. При тім підносяться шумовини так високо, що часом спливають аж через верх отвору. Отвір бочки треба отже щодня старанно обтирати, щоби від того не зіпсувалося пиво. Шматка над отвором мусить бути також завсігди суха. Бурна ферментація тріває 3—5 днів. По тім часі плин в бочці перестає шуміти, а тільки незначно шипить. Тоді затикаємо воронку чопом і переносимо бочку з теплого місця до холодної пивниці на якесь підвищене місце. Тут має пиво вистоятися в затканій бочці кілька днів, відтак стягаємо його до чистих пляшок, які треба старанно закоркувати і сховати до холодної пивниці.

По кількох днях пиво є вже готове до ужитку, а з часом набирає воно ще більшої сили й ліпшого смаку. Таке пиво дуже сильно мусує і тому при відтиканні пляшок треба бути осторожним. В погано заткaних пляшках пиво дуже скоро псується. Найдовше переховуються пляшки з пивом, коли їх уставимо лежачи. Пляшки мусять бути з грубого шкла, щоби не потріскали.

Ялівцеве пиво виробляється так само; по виваренні сити заправляємо її 20 ґрамами (2 дека) хмелю і надто 100 ґрамами (10 дека) свіжих ялівцевих ягід, які треба враз з хмелем виварити. Можна зовсім не давати хмелю, а лише сам ялівець, але таке пиво не кожному смакує. Зате пиво заправлене ялівцем враз з хмелем, є дуже смачне і здорове. Цей спосіб раджу випробувати спочатку, скажім, на 10 літрах.

М. Б.

ДОПИСИ.

НЕБИЛІВ, пов. КАЛУШ. **(Що може війт-хрунь?)** Від більше, як 30 літ, існує в нас читальня „Просвіти“. Містилася вона до війни у добрих людей—господарів, а після війни побудували члени читальні на спілку з громадою величавий дім, у котрому міститься громадський уряд і читальня. Парцелю під читальняну половину дому постановила кілька літ тому громадська рада за війтування Івана Миговича читальні продати. Продажу цю потвердив повітовий виділ. Аж тоді поставлено на спілку з громадою будинок, у котрому крім громадського уряду має читальня прегарну театральну салю, а окремо міститься кооператива. Коли тепер приступлено до упорядкування інтабуляції читальняної власности, війт Михайло Іванцівський, перший хрунь на цілий повіт, за намовою панів із „повяту“ не хоче з кількома своїми місцевими прислужниками підписати контракту — так, що виділ читальні мусить провадити процес проти громади. Вже по першій розправі стало видно, що читальня справу виграє, і війт береться тепер за таку штучку: вишукав протокол громадської ради з перед 6 літ і хоче доказати, що протокол із постановою продажі парцелі для читальні є... сфалшований, бо всі радні є підписані одною рукою. І бувшому війтові Іванові Миговичеві грозить за це прокураторією. Очевидно тут жадні штучки не поможуть і війт стягне тільки на громаду непотрібні судові кошти. Але найсумніше, що хрунь знаходить для своєї киринної роботи ще й помічників.

П. М.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів Ринок ч. 10.